

KANSALAI SOPISTOT YHTEISTYÖN VERKOSSA

Varsinais-Suomessa on kasvettu oppilaitosten kesken yhteistyöhön verkko-opetuksen toteutuksissa. Opistoverkko VASU:ssa kehitellään verkko-opiskelumalleja ja Cetka-verkossa opiskellaan venäjää. Yhteistyö ei ole kuitenkaan vailla taustaa: erilaisia kokeiluja ja kokemuksia on kertynyt vuosien varrella ja nykytilanne on kehityksen luonnollinen jatkumo.

ARTO KAARMA

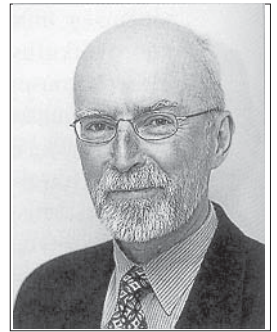
Viime vuosina on eri puolilla Suomea syntynyt mitä erilaisimpia yhteistyön muotoja verkkoon. Yhteistyöllä on tavoiteltu resurssia, säästöä, kehitystä ja uutta näkyvyyttä. On mahdollista, että oppilaitosten kilpailu on ollut yksi voimakkaimpia yhteistyön vaikuttimia. Kansalaisopistot eivät viime vuosiin saakka kilpailleet keskenään tai eivät ainakaan sitä ääneen sanoneet, ja vaikka olisivatkin kilpailleet, se oli leppoisaa ja kohteliasta ajatusten vaihtoa ja pientä vakoilua. Mutta varsinaisesti kilpailuun jouduttiin kuitenkin, kun opetuksen markkinoille tuli uusia yrittäjiä kansalaisopistojen tapaisilla konsepteilla. Tässä olikin sitten tosi kyseessä. Elettiin laman alkua ja valtiovalta kannusti oppilaitoksia käymään työttömyyden kimppuun koulutuksen, työttömyyden poistajista parhaan työkalun, kanssa. Opistothan eivät kuitenkaan ole siinä mitenkään omimmillaan, mutta suuret kaupunkiosistot pääsivät halutessaan myös työvoimakoulutuksen kasvaville markkinoille. Siellä oli maksukykyisiä asiakkaita, työvoimaviranomaiset.

Kansalais- ja työväenopistothan ovat ennen kaikkea profiloituneet aikuisen väestön vapaa-aikana tapahtuvaan opetukseen. Opistoilla on tutkintoon johtavaa koulutusta vain pienessä määrin. Tutkintoja voivat olla esimerkiksi peruskoulututkinto, erilaiset kielitutkinnot ja tietotekniikan ajokortit. Opistot ovat kuitenkin kukin omalla seudullaan alansa asiantuntija. Laki kansalaisopistojen valtionavusta velvoiti aikanaan opistot ottamaan opetuksessa huomioon asukkaiden erityisharrastukset ja tekemiset. Ajatellaan esimerkiksi Närpiötä tai Laitilaa, joissa kummasakin on vahvat erityisosaamiset: toinen maan kuulu tomaatin ja toinen porkkanan kasvattaja-

na. Opistojen opetuksessa oli luonnollista ottaa huomioon sitä, mitä alan viljelijät mahdollisesti tarvitsivat, kuten järjestää erikoisluentoja. Inarin kansalaisopiston maantieteellinen kattavuus toi omat piirteensä. Rehtori saattoi joutua lähtemään sivutoimipaikkaan sadan kilometrin päähän. Silloin piti ottaa köyttä, kirvestä, taskulamppua ja puhelinta mukaan, ja ennen kaikkea jotain osaamista, tietoa. Matkaan ei lähdetty turhaan. Suomessahan oli enimmillään 278 kansalaisopistoa, nyt 258. 1970-luvulla ne eivät verkottuneet – eivät olleet sellaista sanaa edes kuulleet, eivätkä myöskään tienneet tietokoneesta ainakaan siinä mielessä, kuin se nykyään on seisossaan jokaisen työpöydällä.

Kun 1970- ja 1980-luvut olivat nopeita kasvun vuosia eikä taloudellisiakaan taantumia tai dramaattisia käännöksiä ollut, muuttui maailma 1990-luvulla – kasinohuumasta kun horjuvin askelin selvittiin – kerta heitolla lähes täysin. Kilpailtiin ja kilpaillaan kaikesta. Uutta oli opittava ja nopeasti. Oli kysymys koko opistoliikkeen tulevaisuudesta ja säilymisestä. Silloin syntyi yhteistyötä eikä sille prosessille ole loppua näkyvissä.

Muutoksen tuulet olivat kuitenkin jo alkaneet puhallella ja kokeilevaa ja uutta etsivää toimintaa syntyä. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa on ollut eri laajuisia yhteistyöhankkeita yhtäjaksoisesti jo 1980-luvulta lähtien. Vuonna 1982 lähdettiin Laitilassa liikkeelle *yhdistetyllä lähi- ja etäopetuksen peruskoulukokeilulla* tavoitteenaan peruskoulun oppimäärän opettaminen aikuisille. Etä-

Arto Kaarma

opetusmateriaalina oli Kansanvalistusseuran kirjeopiston aineisto. Kokeilutoimintahan ei ollut opistoissa mikään erityisen vanha juttu, ja Laitilassakin toimittiin pioneerihengessä, tienraivaajina. Kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annettuun lakiin 1970-luvulla tehdyt muutokset mahdollistivat sen, että kansalais- ja työväenopistot saattoivat saada valtionapua valtakunnallisesti merkittävään kokeiluun. Tästä oli vielä matkaa verkkojen kehittämiseen ja löytämiseen, mutta askeleita alettiin ottaa vinhaa vauhtia.

Laitilan ensimmäisestä kokeilusta kertyi runsaasti havaintoja (mukana oli 38 aikuisopiskelijaa, joista 21 kolmevuotisen opiskelun loppuun saakka). Mm. etäopetusmateriaalin käyttöön tulisi ohjata opiskelijain lisäksi myös opettajia. Toinen tärkeä seikka oli ollut opiskelijaryhmän huolto. Seuraavaksi Laitilassa toteutettiin kokeilu *television käytöstä kansalaisopiston opetuksessa* vuosina 1984-85. Siihen sai osallistua kuka tahansa, kunhan oli kaapelitelesioverkossa. Tavoitteena oli saavuttaa henkilöitä, jotka eivät muuten osallistuisi opiston toimintaan. Tuloksia selvitettiin puhelinkyselyn avulla. Selvisi, että esimerkiksi käsityöohjelmaa seurattiin 560 perheessä. Tällaiset luvut eivät olisi opiston normaaliopetuksen avulla olleet lainkaan mahdollisia.

Laitilassa aloitettiin 1988 nelivuotinen *lukion monimuoto-opetuskokeilu*, johon osallistui Eurajoen kristillinen kansanopisto, Laitilan-Pyhäranan kansalaisopisto sekä Laitilan lukio. Opiskelun aloitti 17 opiskelijaa, joista ylioppilaskokeen suoritti vuonna 1992 kuusi. Opiskelu tapahtui osittain luokkaopetuksena, osittain ohjattuna kotiopiskeluna, osittain täysin ominpäin opiskeluna sekä lisäksi opetuksen kuului intensiivijaksot Eurajoella. Kouluhallitukselle jätetyssä lopuraportissa saatettiin todeta, että yhteistyötä kannattaa kehittää kansanopistojen ja kansalaisopistojen kesken yhdistämällä laitosten parasta osaamista. Nämä ja muut niiden vuosien kokeilut viitoittivat tietä erilaisten ja eri kokoisten oppilaitosten tiiviimpään yhteistyöhön. Kysehän oli jo tavallaan etälukiotyypisestä toiminnasta.

V viime vuosien isoja varsinaissuomalaisia verkkohankkeita on ollut Turun suomenkielisen työväenopiston koordinoima *Aktiivisesti kieliverkossa vv 2001–2002*, mihin osallistui 11 kansalais- ja työväenopistoa. Hankkeen lähtökohdanna oli yhdistää lähi- ja etäopetuksen parhaita käytäntöjä ja hyödyntää uuden ope-

tusteknologian mahdollisuuksia kielten opetuksessa. Tavoitteena oli myös saada aikaan vuorovaikutusta opintoryhmien opiskelijoiden kesken myös etäopiskelujaksojen aikana. Kokeilukurssiin markkinointia varten laadittiin verkkosivut.

Opistojen yhteistyötä hanke vei eteenpäin. Kielten opettajia koulutettiin toimimaan verkko-opetuksen ohjaajina ja opistoissa järjestettiin ensimmäiset verkkokurssit. Hanke aktivoi opistot suunnittelemaan myös verkko-opetuksen laajempaa kokeilemistä muissakin aineissa. Tammikuussa 2002 jätettiin hankehakemus *Varsinais-Suomen opistoverkko – VASU*. Siihen lähti 15 varsinaissuomalaisista kansalaisopistoa. Hankkeessa kehitetään aikuisopiskeluun soveltuvia verkko-opiskelumalleja ja oppimisympäristöjä sekä pyritään herättämään opiskelijoiden kiinnostus verkko-opiskeluun integroimalla verkon käyttö osaksi perinteistä opisto-opetusta.

Toistaiseksi suurimpana yhteishankkeena alkoi vuonna 2002 kolmivuotinen *Cetka-verkko venäjän opetuksen edistäjänä*. Venäjän kielen opettajat ja opetusta tarjoavat laitokset ovat olleet huolissaan opiskelijamäärien laskusta ja monilla tahoilla onkin pohdittu toimenpiteitä, joilla venäjän kielen opiskelua voitaisiin lisätä. Suomenkielisen työväenopiston *Berjozka*-työryhmässä syntyi ajatus venäjän virtuaalikoulun perustamisesta. Hankkeeseen on kutsuttu kaikki lukiot sekä ne kansalais- ja työväenopistot, joissa opetetaan venäjää. Mukana ovat myös Herzenin pedagoginen yliopisto ja Koulu 204 Pietarista sekä Suomen Pietarin instituutti. Hankkeessa on alkanut mm. opettajien perehdyttäminen ja omien aihoiden suunnittelu jne. Venäjän opettajia on mukana nyt 43 eri puolilta Suomea.

Mitä yhteistyö opistojen kesken on merkinnyt? Kun 20–30 vuotta sitten työskenneltiin yksin ja kukin opisto toimi oman toimialueensa rajojen sisällä suvereenisti omaan tahtiin ja omin voimin, tahti on nyt toinen. Opistot tarvitsevat toisiaan ja osaavat hyötyä toisistaan. Onnistunut yhteistyö synnyttää luottamuksen, jonka varassa alkaa tapahtua kehitystä. Olemme tehneet Turun seudulla paljon yhteistyötä mm. imagon ja markkinoinnin kehittämiseksi. Tässäkin asiassa on antanut hyvän potkun eteenpäin seitsemän opiston yhteinen Sokrates ohjelmaan kuulunut hanke *Attracting New Target Groups in Adult Education 1999–2003* eli ANT. Hankkeista juuri se onnistui kaikilta osin erinomaisesti ja osaltaan vahvasti valittua verkottunutta yhteistyötä. ■